

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

mestni učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 3.

Ljubljana, 1. svečana 1890.

XXX. leto.

Vsebina: Janko Jeglič — Peče: Pravno stališče učiteljevo gledé šolskega vrta. — Ivo Trošt — Razdrto: O strahovih. — J. Marn: Knjiga Slovenska — Književnost. — Dopisi: Iz Starega Trga. — Z Iga. — Iz Krškega. — Iz Ljubljane. — Z Rake. — Vestnik pedagogičnega društva v Krškem. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica upravištva in uredništva.

Pravno stališče učiteljevo gledé šolskega vrta.

Šolskemu vrtu se pripisuje sedanje dni po vsi pravici velika in važna vloga v ljudskem šolstvu. Nam vsem je častna, če tudi težavna naloga, izročeno nam mladino vzgojevati, poučevati in pripravljati, da si bode kedaj v svojem izvoljenem stanu laže vsakdanji kruh služila. Ta izvoljeni stan naših šolskih otrok v ogromni večini pa je in bode kmetski stan. Umevno je torej, da naj kmetske otroke in po njih tudi odrastlo ljudstvo poučujemo najbolj v tem, kar jim obeta kolikor mogoče kmalu in kolikor mogoče gotov in velik dobiček. In ta pouk je pouk v kmetijstvu v najširjem pomenu besede.

Ker pa je kmetijski pouk brez šolskega vrta popolnoma brezuspešen, treba je torej za kmetijski pouk pred vsem šolskega vrta in sicer dovolj velikega. Manjši nego 4 are ni vreden šolski vrt imenovan biti. Vsaka šola bi morala šolski vrt imeti, ker je povsod kmetijskega pouka potreba. Ko bi se glasovalo, bil bi jaz odločno za to, da se kmetijski pouk uvrsti med obligatne predmete ljudske šole

Samo ob sebi pa je umevno, da se na šolskem vrtu z vsemi strokami kmetijstva ni mogoče pečati; tedaj pa je vprašanje: katere stroke naj so na vrtu zastopane? V prvi vrsti je imenovati sadjarstvo in za tem zelenjadarstvo. Da pa se združi koristno s prijetnim, naj se gojitev cvetic na nobenem šolskem vrtu ne pograša (kakor tudi ne strupenih rastlin). Tudi čebelarstvo je dobro, ako so krajevne razmere ugodne. Prav potrebna je — kjer je vrt velik, če mogoče — gojitev gozdnih sadik (tu sem štejem tudi vrbarstvo). V vinorodnih krajih je potrebno tudi vinarstvo.

Kdo pa naj oskrbuje šolski vrt in kdo naj kmetijstvo poučuje? Učitelj-voditelj, oziroma po dogovoru učiteljstva (na večrazrednici) jeden ali dva učitelja pod nadzorstvom c. kr. okrajnega šolskega sveta. Ako pa hoče učitelj poučevati v vseh navedenih ali vsaj v prvih treh strokah, žrtvovati mora mnogo časa in mnogo truda in to poleg svojih za pouk zakonito določenih ur. Še hužje od tega pa se mi zdé zunanje opovire, ki mu

jih premnogokrat delajo občani, menda v znamenje posebne hvaležnosti, ker se trudi za blaginjo njih otrok, za blaginjo vseh občanov, za blaginjo vsega naroda!

Na šolskem vrtu pa je šele potem mogoče poučevati, ko je isti pravilno obdelan in nasajen in ko ima šola svoje vrtno orodje in sploh vse, kar se potrebuje za delo na vrtu. Vse to pa stane precej novcev, posebno takoj po ustanovitvi vrta. In kdo naj plačuje te stroške? Občina bi — do malega povsod — najrajša rekla: „Učitelj sam, ker si to izmišljuješ! Vender pa dobro vé, da mora vse stroške za šolo, torej tudi za šolski vrt, sama trpeti, ker je vrt del šole; zato se pa skuša tem stroškom ogniti na ta način, da vrta zlepa ne napravi ali pa odlašča poravnati stroške za nadaljno vrtno oskrbo. — V takem slučaju bi jaz ne vedel druge poti nego to, da se učitelj obrne naravnost do c. kr. okrajnega šolskega sveta, naj ta po učiteljevem nasvetu postavi v letni proračun šolske občine potrebno svoto za obdelovanje šolskega vrta. Okrajni šolski svet bode gotovo rad ustregel upravičeni zahtevi učiteljevi, ker občina mora vse potrebne šolske stroške sama plačevati. Če pa občina mora stroške za vrt plačevati, tedaj mora učitelj, ki je vzel vrt v oskrbo, v pravem pomenu besede vrt oskrbovati.

Bral sem nekje, naj se krajni šolski svet ne vtika v stvarni pouk. Tudi jaz pri-trjujem temu z dostavkom, da se namesto „naj se ne vtika“ reče: „da se ne sme vtikati“. Sploh pa — kolikor je meni znano — krajni šolski svet že tako ravna; a vtika se jako rad v obdelovanje, v notranjo uredbo šolskega vrta. Tukaj šele bi bil prejšnji stavek na pravem mestu: „Krajni šolski svet se v notranjo uredbo šolskega vrta ne sme vtikati!“ Učitelj, ki vrt oskrbuje, bodi sam le c. kr. okrajnemu šolskemu svetu za šolski vrt odgovoren, a zunanja uredba (velikost, ograja) je in ostane stvar vsega krajnega šolskega sveta.

Če pa ima občina za šolski vrt stroške, tedaj je treba učitelju gledati, da bode ona za svojo denarno žrtev tudi odškodovana ne

le s tem, da se otroci učé peške in razno seme sejati, drevesca saditi, cepiti itd., temveč naj se posameznim občanom podarjajo ali prav ceno prodajejo razni vrtni pridelki, n. pr. drevesca (cepljenci in divjaki), zelenjava, seme cvetic in drugih rastlin. Na ta način bodo sčasoma tudi največji nasprotniki vrt za potreben in koristen pripoznali. Odločno pa sem jaz za to, da je tu le učitelj kot vrtni oskrbnik merodajen, kdaj in komu se kaj podari ali proda. Novcev za prodano seveda učitelj ne sme spraviti v svoj žep, temveč vsako leto mora izročiti račun o tem s preostankom krajnemu šolskemu svetu, od katerega tudi jedino more zahtevati povrniti za morebitni novčni nedostatek na obdelovanji.

Ministerski ukaz z dné 3. listopada 1875. l. št. 15690 gledé šolskih vrtov pravi, da učitelj, ki poučuje mladino v šolskem vrtu, uživa sam vrtné dohodke, a o preselitvi lahko zahteva od svojega naslednika, da mu morebitne vrtné stroške povrne. Ker ta ukaz govori le o dohodkih, a o stroških molči popolnoma, torej je po moji misli to tako umeti, da občina le zemljišče kupi (najme) in vso oskrbo s stroški vred učitelju prepusti. Tako se utegne resnično še dandanes kje goditi (jeden slučaj mi je znan v logaškem okraji), kar je popolnoma prav, kajti kdor ima stroške, imeti mora po vsi pravici tudi morebitne dohodke. Popolnoma to o stroških in dohodkih pravi tudi ukaz c. kr. deželnega šolskega sveta z dné 20. malega srpana 1887. l. št. 1274, namreč: „Ker mora občina za stvarne potrebe šole skrbeti, torej tudi ta določuje (po krajnem šolskem svetu), kdo šolski vrt uživa.

Ta ukaz se je videl nam učiteljem takoj v početku čuden, rekel bi prečuden, kajti jaz mislim, da visoki c. kr. deželni šolski svet v tem užitku ni smatral družega nego to, kar bi se utegnulo za prodano skupiti. Gotovo ni tam gori nihče mislil, da bi učitelj, ki vender sam vrt obdeluje, ne smel vrtnih pridelkov sam za svojo družino uporabljati, kolikor mu jih treba. Kdo neki bi mogel od učitelja zahtevati, naj svoje pridelke plačuje in jih prepušča samovolji dru-

gih! Kdo bi se še nadalje hotel truditi z opraviлом na šolskem vrtu, ako bi ne imel druge pravice na njem nego delo! Kakor hitro bi se to zgodilo, v svesti sem si, da bi se jeli šolski vrti zanemarjati, kajti človek dela z veseljem samo tedaj, kadar goji nado, da bode sad svojega truda tudi užival. Brezdvomno ima učitelj tudi po tem ukazu pravico do vseh pridelkov na šolskem vrtu za svojo uporabo, a kar naj z vrta odda, dogovoriti se mora s krajnim šolskim svetom, kako naj se odda: ali zastonj ali naj se proda, ker do tega užitka ima le krajni šolski svet (šolska občina) pravico. Nekateri pravijo, da ima krajni šolski svet le do drevesec pravico, no, jaz pa mislim, da ima pravico do vsega, kar se more z vrta oddajati, kajti na večjih vrtih se prodaja tudi lahko zelenjava in razno seme.

Skušal sem dokazati, da je učitelj sam oskrbnik šolskega vrta pod nadzorstvom c. kr. okrajnega sveta in kot tak jedini gospodar za notranjo uredbo, ki more in mora imeti vso pravico do vseh pridelkov na šolskem vrtu za svojo uporabo.

Pomisliti pa je, da na šolskem vrtu v prid učitelju ne more drugega rasti, nego nekaj zelenjave (mnogo itak ni, ker so šolski vrti premajhni) in da ta nikakor ne more zadostovati učitelju za obili trud, ki ga ima, ako hoče šolski vrt pravilno oskrbovati. Zraven tega pa ima — če bi tudi krajni šolski svet plačal vse stroške za obdelovanje vrta — učitelj vendar le materijalno zgubo, kajti pri delu na vrtu se raztrga in zamaže mnogo obleke. Za pouk v kmetijstvu se dobi sicer neka nagrada v podobi majhne vsotice, ako

zanjo prosiš. Jaz pa bi dejal, da je vsak delavec svojega plačila vreden, torej tudi učitelj, ki je šolski vrt oskrboval in v kmetijstvu poučeval. Čemu mora učitelj vsako leto še stroške imeti, ako hoče svojo zasluženno plačo dobiti! Po vsi pravici sme zahtevati — ako je na šolskem vrtu in sploh v kmetijskem pouku kaj storil — plačilo za svoj trud; zatorej naj bi vsi naši c. kr. okrajni šolski sveti naprosili visoki c. kr. deželni šolski svet, da se učiteljem, ki oskrbujejo šolske vrte in poučujejo kmetijstvo, plača dostojna nagrada za trud in za pokvarjeno obleko, ne da bi morali učitelji za isto poprej prositi.

Iz te razprave izvajam nastopne točke:

1. Da bode toliko potrebni kmetijski pouk uspešen, napravijo naj se pri vseh šolah šolski vrti.

2. Vsa oskrba šolskega vrta mora biti izročena pod nadzorstvom c. kr. okrajnega šolskega sveta učitelju - voditelju, oziroma po dogovoru učiteljstva jednemu ali dvema učiteljema.

3. Vse stroške mora trpeti šolska občina, katera uživa tudi vse denarne dohodke, a učitelju - oskrbniku ne sme braniti z vrta jemati vrtnih pridelkov za svojo uporabo.

4. Krajnim šolskim svetom naj bi se ukazalo vsako leto potrebno vsoto za šolski vrt proračuniti, kadar bi se isti ne mogel s svojimi dohodki vzdrževati.

5. Učitelju - oskrbniku naj se za njegovo delo pri kmetijskem pouku in na vrtu in za pokvarjeno obleko plača vsako leto koncem šolskega leta dostojna nagrada brez posebne prošnje. *Janko Jeglič — Peče.*

O strahovih.

II.

Imenovani francoski pisatelj (Rousseau) svetuje pripomoček, da se otroci privadijo noči: mnogo iger v nočnem času. Dalje objašnjuje stvari primerno tako-le: „Rad bi, da zvečer zbereš mnogo dece dobre volje ter jo pošiljaš s početka ne posamič, marveč

po več skupaj in da se ne osmeliš kojega otroka povsem samega poslati v tmino, dokler nisi trdno uverjen, da se preveč ne straši. V kaki veliki dvorani bi napravil neko vrst labirinta s stoli, naslanjači, mizami, veternicami. V nerazločljivih ovinkih tega labirinta